
کتاب

بنیاد فارسی

نکات و پژوهش:

دکتر جمشید صداقت کیش

بنیاد فارسی شناسی

آماده‌سازی پیش از چاپ: مؤسسه‌ی کتاب آرایان پارس
شیراز، میدان شهداء، خ پیروزی (نمازی)، جنب بانک تجارت شعبه پیروزی، طبقه اول
کدپستی: ۷۱۳۷۶-۷۳۹۹۷
تلفکس ۰۹۱۷۶۸۷۰۷۱۱-۲۲۳۱۲۸۰

Ketab.arayan@gmail.com

صدافت کیش، جمشید، ۱۳۱۵-
کوار زمرد فارس / نگارش و پژوهش: جمشید صدافت کیش-
شیراز: بنیاد فارس شناسی و تخت جمشید، ۱۳۸۸
۲۷۶ ص: مصور
۱۳۸۸
ک ۴۶۸ ص
۹۵۵
/ ۶۳۲۷

ISBN: 978-964-8645-42-2

۱- کوار- تاریخ ۲- کوار- آثار تاریخی. الف. عنوان.

کوار، زمرد فارس

دکتر جمشید صدافت کیش

ناشر: بنیاد فارس شناسی و تخت جمشید

نوبت چاپ: اول

سال چاپ: ۱۳۸۸

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

صفحه آرائی: فاطمه باقری

طراح جلد: سعید شریعتی

چاپخانه: صبح امروز

صحافی: پارس

شابک: ۲- ۴۲- ۹۶۴- ۸۶۴۵- ۹۷۸

قیمت: ۳۰۰۰ تومان

شیراز، خ لطفعلی خان زند، کوچه ۲۴، پلاک ۱، بنیاد فارس شناسی

کدپستی: ۷۱۳۷۹-۴۴۵۴۵

تلفکس: ۰۷۱۱-۲۲۴۳۸۵۱

www.ffs.ir

بنیاد فارس شناسی

مرکز بخش: شیراز، میدان شهداء، خ پیروزی (نمازی)، جنب بانک

تجارت شعبه پیروزی، طبقه اول، انتشارات تخت جمشید

کدپستی: ۷۱۳۷۹-۷۳۹۹۶ تلفکس: ۰۷۱۱-۲۲۴۵۴۰۱

www.shiraznashr.blogfa.com

E-mail: t-jamshid@yahoo.com

انتشارات تخت جمشید

Printed in the Islamic Republic of Iran- Shiraz

حق چاپ محفوظ است.

دیباچه

«کوار» زمرده فارس است. دشت کوار هم دشتی است پر از خرده‌های زمرد و شهر کوار شهری در بستی از خرده‌های زمرد». این نخستین جمله نویسنده کتاب، در توصیف کوار است؛ که به عنوان یکی از بخش‌های فارس، به سرعت در حال توسعه بوده و به لحاظ نزدیکی به مرکز استان، از جایگاه قابل توجهی برخوردار است. این بخش، علاوه بر پیشینه تاریخی غنی که از ویژگی‌های دشت‌های حاصلخیز است، دارای استعدادهای بالقوه و بالفعل از نظر توانمندی‌های انسانی، کشاورزی و خدمات است که در صورت برنامه‌ریزی و هدایت صحیح می‌توان آینده درخشان‌تری را برای آن پیش‌بینی و متصور بود که حق هم همین است.

بر این مبنا، پرداختن به تاریخ محلی و جغرافیای تاریخی، شناخت و شناساندن گذشته و حال هر یک از بخش‌های فارس سرفراز، هدف ارزشمندی است که بنیاد فارس‌شناسی در پرداختن به آن، هر فرصتی را غنیمت دانسته و آن را برای انجام وظیفه در ادای دین می‌داند؛ به‌ویژه آن‌که، این مشارکت و حضور، تدارک انتشار و بهره‌مند کردن خیل مشتاقان از اثری ارزشمند که به دست استاد فاضل و سخت‌کوش، آقای دکتر جمشید صداقت‌کیش، - که خود مصداق بارزی از خردورزی فارسیان به شمار می‌آید - فراهم آمده باشد.

در پایان، ضمن سپاس از انتشارات تخت‌جمشید و مدیر آن آقای محمدی که مشارکتی مطلوب در انتشار این کتاب ارزشمند داشتند، امید است نشر این گونه آثار، ادامه یافته و در اختیار علاقمندان قرار گیرد.

علی‌اکبر صفی‌پور
مدیر بنیاد فارس‌شناسی

کلام نخست

کوار زمرّد فارس است. دشت کوار هم دشتی است پر از خرده‌های زمرّد و شهر کوار، شهری است در بهترین از خرده‌های زمرّد!

در فارس، هیچ دشتی در غنی بودن به پای دشت کوار نمی‌رسد. دشت کوار نمایشگاه دائمی و بین‌المللی و باغ گیاه‌شناسی فارس، ایران و جهان است. به همین دلیل است که همیشه - اینجا و آنجا در این دشت - مشاهده می‌کنی که کارشناسان بین‌المللی آب و کشاورزی به پژوهش مشغول هستند و نتایج کار خود را گاه با فناوری اعلام می‌کنند.

چه کسی بهتر از یک خارجی می‌تواند این دشت را توصیف کند؟

مادام دیولافوا در رمضان سال ۱۲۹۸ ه. ق. در این باره می‌نویسد:

«... پس از خروج از کوهستانی که مانند تمام کوهستان‌های ایران کم‌بزرگ و خالی از سکنه بود، به دشت وسیعی رسیدیم که از حیث خرمی و شکوه و وسعت بر دشت سروستان برتری داشت. گندم‌هایی که تازه سبز شده بودند، منظره‌ای بسیار زیبایی داشتند و مثل این بود که زمین از ریزه‌های زمرّد مستور گردیده است ... پس از [منطقه‌ای] گرامین، من چنین منظره‌ای زراعتی ممتاز و خندانی ندیده بودم. خدا را شکر کردم که پس از عبور از بیابان‌های کم‌بزرگ، اکنون چشمم به آبادی و سبزه و آب افتاده است ...» [از متن کتاب]

غیر از کشاورزی، دشت کوار در دامپروری به ویژه پرورش گاو، حرف اول را در استان فارس می‌زند. افزون بر این‌ها، غنای آثار باستانی از تپه‌های پیش از تاریخ، کاخ و سد از دوره‌ی هخامنشیان و پل از دوره‌ی ساسانی و آثار دیگری از دوره‌های مختلف می‌تواند قطب گردشگری داخلی و خارجی باشد؛ چه فاصله‌ی شهر کوار با شیراز ۵۴ کیلومتر است و این موقعیت مناسب را در اطراف شیراز، هیچ جای دیگر ندارد. بنابراین به حق شایسته‌ی توجه بیشتر است.

با توجه به این که ۴۰ سال فارس‌پژوهی و ایران‌شناسی می‌کنم و درباره‌ی شهرهای آباده، جهرم، مرودشت، استخر و... کتاب‌هایی نوشته‌ام و درباره‌ی تمامی شهرستان‌های فارس مقاله منتشر کرده‌ام، نوشتن کتاب کوار در اثر عوامل زیر بوده است:

۱. در تابستان سال ۱۳۵۲ برای نخستین بار با خانواده و گروهی از بستگانم از بندبهمن بازدید کردم و یک روز را در کنار آن گذرانیدم و اوج شکوه این اثر باستانی را ستایش کردم زیرا مانند چنین سدی ازدوره‌ی هخامنشیان که در حال حاضر کاربرد داشته باشد، در فارس نداریم. بارها و بارها برای سیزده نورو و فرصت‌های دیگر به کوار رفتم و در کنار رودخانه‌ی کوار بامداد تا پسن، نظاره‌گر طبیعت زیبای آن شدیم.

۲. از سال ۱۳۶۷ به مدت چهار سال در دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروزآباد تدریس می‌کردم و هر بار برای رفتن و آمدن به فیروزآباد و گذر از دشت کوار و شهر کوار، تمامی آثار نوشتاری که درباره‌ی کوار مطلبی دارند، در ذهنم مرور می‌شد و حتی وجه تسمیه کوار مرا به خود مشغول کرده بود.

۳. یکی از بستگانم - آقای مرتضی دهقان - از سال ۱۳۶۷ تا ۱۳۷۲، شهردار شهر کوار بود و رفت و آمد من به کوار بیشتر شد و به‌گاهی که علاقه‌ی آقای دهقان را به خدمتگزاری بیشتر به کوار می‌دیدم، در دلم این اندیشه که کتابی درباره‌ی کوار بنویسم، شکل گرفت. سرانجام در سال ۱۳۶۹ کار پژوهش را - بدون اطلاع آقای دهقان - آغاز کردم و در سال ۱۳۷۰ پایان پذیرفت.

حدود سال ۱۳۷۴ که با دوست عزیزم، آقای علی محمدی مدیر انتشارات تخت جمشید در شیراز آشنا شدم و فهمیدم که از اهالی خرد و فرهنگ کوار و شیراز است پیشنهاد چاپ این کتاب را به ایشان دادم. آقای محمدی با کمال میل پذیرفت و قرار شد اطلاعات آن را روزآمد و به‌هنگام کنم و برای چاپ و انتشار در اختیار ایشان بگذارم.

اما این کار مدت زمانی وقت گرفت و کثرت مشغله‌ی من و آقای محمدی سبب شد، کار رها شود. در آبان ۱۳۸۵ آقای محمدی با تحفه‌ی بسیار ارزشمند خود کتاب شیراز بهشت ایران که مقدمه‌ای بر آن نوشته بودم به نزد آمدند و ماحصل گفتگو و پافشاری زیاد ایشان که «کتاب کوار، ژمرد فارس باید منتشر شود» قول دادم آن را در اسرع وقت به اتمام برسانم.

از آن زمان به بعد حدود ۴۵ شبانه روز، مدام از ساعت چهار بامداد تا ساعت ۲۳ روی این اثر کار کردم، دوباره نویسی کردم و بسیار بر آن افزودم و آن را برای چاپ آماده نمودم تا شاید دینی که به این آب و خاک یعنی ایران عزیز دارم ادا کرده باشم.

اما از آن زمان تا کنون، کتاب هم چنان سه سال تمام جهت اتخاذ مجوز و تأمین مالی در انتظار چاپ ماند تا اینکه دکتر صفی پور، مدیر کل سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران در فارس، در شهرپور امساک به سمت مدیر عاملی بنیاد فارس شناسی منصوب شدند و در یکی از نشست‌هایی که در حضورشان بودم پیشنهاد چاپ این اثر را به ایشان دادم که بلافاصله پذیرفتند و ترتیب کار چاپ را در اسرع وقت دادند. بی‌تردید اگر علاقمندی ایشان به فرهنگ و تمدن فارس نبود این کتاب به این زودی چاپ نمی‌شد.

بی‌شک شورای اسلامی شهر کوار، ادارات آن و افراد چندی برای تهیه مطالب این کتاب مراباری داده‌اند که نام تمامی آن‌ها در این کتاب آمده است و سپاس بی‌شمار برای کمک آن‌ها دارم.

از سوی دیگر گفتنی درباره‌ی دشت کوار و شهر کوار زیاد است و چه بسا کمبودهایی در این کتاب وجود داشته باشد. امید دارم که سروران گرامی این نکات را به نشانی پستی زیر گوشزد نمایند تا در چاپ مجلد بعدی بپذیرایم.

بی‌تردید، زمرّد فارس را مردان و زنان با همت کواری بوجود آورده‌اند. ما دست‌های پرکار و پینه‌بسته‌ی همه‌ی آن‌ها را می‌بوسیم و بدین امید می‌مانیم که کوار به زودی شهرستان بشود و قلوب مردم آن شاد گردد؛ چه واقعاً کوار، زمرّد فارس است.

همواره آباد و سبز مانی کوار!

ایدون باد

دکتر جمشید صداقت کیش

پژوهشگر برجسته سال ۱۳۸۲ کشور

شیراز - آبان ۱۳۸۸

نشانی پستی: شیراز - ص.پ. ۱۱۵۵ - ۷۱۳۴۵

فهرست مطالب

بخش نخست: بخش کوار ۲۹

پاردهی اول: مختصات جغرافیایی بخش کوار ۳۱

موقعیت بخش کوار - تقسیمات سیاسی و منطقه‌ی کوار - مساحت بخش کوار - ارتفاعات بخش کوار - آب و هوای بخش کوار - جمعیت بخش کوار - ایلات و عشایر - واقعیهی تاریخی بخش کوار - اوج تظاهرات مردم بخش کوار - وقوع زلزله - شرایط و امکانات بخش کوار.

پاردهی دوم: دشت کوار ۴۳

موقعیت و مساحت - معادن دشت کوار - حیوانات و پرندگان منطقه - جنگل‌های کوار - گیاهان خودرو - درختان کهن - گردشگاه‌های دشت کوار - نگاهی به گذشتهی دشت کوار (خروج زمین‌های کوار در زمان هارون الرشید) - گل سبز - معدن شیران - شکار فراوان - بیست و شش روستا - گزارش به ناصرالدین شاه - شهرت هندوانه‌ی کوار - میوه‌های ارزان - شرح جغرافی دانان دوره‌ی رضاشاه - تعداد مشمولان - مدرسه‌ی جدید - محصولات کوار - شغل مردم - سرشماری‌ها - آب و آبیاری دشت کوار - رودخانه‌ی کوار (قره‌قاج) - تقسیم آب و محل آن - سد میرزای شیرازی - کشاورزی دشت کوار (محصولات دشت کوار، وضعیت خاک دشت کوار، سطح زیر کشت، ماشین‌آلات کشاورزی، آفات نباتی و دامداری دشت کوار).

پارده سوم: آثار باستانی بخش کوار ۷۹

تپه‌های پیش از تاریخ - تلّ حکوان و آثار مخامشی - تپه‌های دیگر - بند بهمن - پل ساسانی
کوار - چشمه‌ی شاه‌بهرامی - گور بهمن - پل صفوی کوار - کاروانسراهای کوار - نوگ
ماندگاری - آثار قلات.

پارده چهارم: زیارتگاه‌های بخش کوار ۱۲۳

بقعه‌ی سیداحمد در روستای فتح‌آباد - بقعه‌ی شاهزاده ابوالقاسم در روستای ولیعصر (عج) -
بقعه شاه عیب ده شیب - بقعه‌ی امامزاده سیدمحمد ده شیب - بقعه‌ی شاه ولید دشتک - بقعه‌ی
شاه ابوالخیر (اسحاق) روستای شاه‌بهرامی - بقعه امام ضامن روستای بورکی (Booraki).

بخش دوم: شهر کوار ۱۲۹

پارده اول: مختصات جغرافیایی شهر کوار ۱۳۱

موقعیت شهر کوار - تاریخچه‌ی شهر کوار - کوه‌های اطراف شهر کوار - ارتفاع و میزان بارندگی -
جمعیت شهر کوار - فعالیت‌های اقتصادی - زبان - دین - آداب و رسوم (عروسی، مراسم
باران‌خواهی و باور نر و ماده بودن آب‌ها) - بافت شهر کوار (ساختمان‌ها، مصالح ساختمانی در
شهر کوار شامل، خیابان‌ها، مساجد و حسینیه‌ها، قبرستانها، گلزار شهدا و باغ‌ها و مزارع).

پارده دوم: سازمان‌های عمومی ۱۴۷

- بخشداری کوار - نمایندگان مجلس - شهرداری کوار - اداره‌ی آموزش و پرورش کوار -
نهضت سوادآموزی - کتابخانه‌ی عمومی کوار - دانشکده بهداشت کوار - دانشگاه آزاد اسلامی
واحد کوار - دانشگاه جامع علمی کاربردی کوار - سازمان تأمین اجتماعی - دادگاه بخش کوار -
ژاندارمری - اداره برق کوار - کارخانه‌ی برق - شرکت گاز کوار - اداره‌ی اکتشاف - آب و
فاضلاب کوار - نمایندگی اوقاف - اداره‌ی پست - اداره‌ی ثبت و احوال - اداره‌ی تربیت بدنی -
اداره‌ی جهاد کشاورزی - اداره‌ی منابع طبیعی - اداره‌ی محیط زیست - اداره‌ی دامپزشکی - انبار
مرکزی شرکت نفت - سپاه پاسداران - کمیته امداد امام خمینی (ره) - بنیاد جانبازان - شورای
اسلامی شهر کوار - بانک‌های کوار - صندوق‌های قرض‌الحسنه - کارخانه قند پارس - شرکت
تعاونی روستایی - شرکت تعاونی فرهنگیان.

باردی سوم: جغرافیای تاریخی شهر قدیم کوار..... ۱۶۱

سال احوادث شهر جدید کوار - سازندهی شهر قدیم کوار - سال احوادث شهر قدیم کوار - محل اصلی شهر قدیم کوار - کوار در منابع پیش از اسلام (نام کوار در کتیبه‌های تخت جمشید - واژه‌ی گوار) - کوار در منابع بعد از اسلام - سده‌ی سوم هجری قمری: نخستین کتاب و شهر کوار - سده‌ی چهارم: غالب کور - شهر کوار و جبهانی - شهر کوار از دیدگاه ابن حوقل - شهر کور (Kavar) همان کوار است - کول: نام دیگر شهر کوار - توصیف شهر کول یا کور - سده‌ی پنجم - سده‌ی ششم: کوار شهری خوش و خرم - سده‌ی هفتم: کوار شهری از فارس - سده‌ی هشتم: مذهب مردم کوار - پل کواد (Kovad) - سده‌های نهم و دهم - سده‌ی یازدهم: شهر کوار و بند بهمن - کوار از مضافات شیراز - سده‌ی دوازدهم: «شکستن» شهر کوار - ویرانی شهر کوار - باز هم ویرانی شهر کوار - کلاتر کوار در زمان کریم‌خان زند - حاکم جدید کوار و سایر بلوکات - کوار: قصباتی دنگشا - شغل مردم کوار - حاکم جدید کوار و سایر بلوک‌ها - گزارش مهندسان از کوار - گزارش مختصر فسائی و فرصت شیرازی - مروری بر آثار گذشتگان - سربازگیری در کوار - کوار با مدرسه جدید - شهر کوار یا روستای کوار - جمعیت کوار در سال ۱۳۳۰ تا ۱۳۴۵ - شهر جدید کوار - سرشماری سال ۱۳۴۵ - تأسیس کتابخانه‌ی عمومی در کوار - جمعیت کوار در سال ۱۳۵۵ - وضع شهر کوار در سال ۱۳۶۲ - جمعیت شهر کوار در سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۵.

باردی چهارم: وجه تسمیه‌ی کوار..... ۱۸۹

باردی پنجم: راه‌های باستانی شهر کوار..... ۱۹۵

فاصله‌ی شیراز تا کوار - مسافت کوار تا فیروزآباد - راه شیراز به سیراف - راه شیراز به کیش - (راه شیراز به کوار - فیروزآباد در دوره‌ی قاجاریه) - (راه شیراز به کوار - فیروزآباد در دوره پهلوی‌ها) - مطالعات ژاپنی‌ها - راه‌های بخش کوار.

باردی ششم: سیاحت و کوار..... ۲۰۳

اسکات ولزینگ و کوار - ادوارد اسکات و کوار - مادام دیولافوا و کوار.

باردی هفتم: بزرگان کوار..... ۲۰۷

میرزا حسین خان کواری (معمد دیوان) گزارش‌ها (مصادره‌ی اموال و حبس معتمد دیوان -

شکایت جعلی علیه معتمد دیوان، رئیس تجار شیراز - مأموریت داراب و لار - تصمیم به فرار - زخمی شدن و چوب خوردن - حبس معتمد دیوان - اختلاف با یک تبعه‌ی روس - معتمد دیوان نماینده‌ی معین‌الشریعه - تهمت به معتمد دیوان و دیگران - تحریک معتمد دیوان و دیگران - بردن معتمد دیوان به تهران - قالی دزدی - فرار به تهران با پسر قوام‌الملک - تحریک طایفه‌ی بورکی - تحریک سالار سلطان علیه معتمد دیوان - وصول مالیات و تحریک برای شکایت - حرکت به سوی داراب و لارستان - بازگشت معتمد دیوان - تیراندازی به سوی معتمد دیوان - معتمد دیوان حاکم بهبهان می‌شود - اعزام معتمد دیوان به کوار - اسناد انقلاب مشروطیت (تلگراف علما و تجار و اهالی شیراز به وزیر مخصوص - اغوای معتمد دیوان؟ - پیش‌نویس نامه‌ی ششم) گزارش‌های «کتاب‌های آبی» (نمره‌ی ۶۱: مکتوب مسترمارلینگ به سرادوار گری (وصول ۲۵ نوامبر) - در تلو نمره‌ی ۶۱: قسمتی از خلاصه حوادث یک ماهه‌ی شیراز - «نمره‌ی ۸۲: مکتوب مسترمارلینگ به سرادوار گری (وصول ۲۳ دسامبر) - «نمره‌ی ۸۵: قسمتی از مکتوب مسترمارلینگ به سرادوار گری (واصله ۲۳ دسامبر) - گزارش‌های «کتاب‌های نارنجی» (شرح وقایع اتفاقیه در ولایات ایران - تلگراف هارتویک - تلگراف‌های معتمد دیوان - تلگرافی از شیراز - اتهام بایی بودن معتمد دیوان - تلگراف آشتی‌کنان - موقعیت معتمد دیوان در این دوره - قتل قوام‌الملک - «نمره‌ی ۱۰۸: مکتوب مسترمارلینگ به سرادوار گری) - شرح وقایع اتفاقیه در ولایات ایران - معتمد دیوان متهم به قتل قوام‌الملک - قصد انتقام از معتمد دیوان - نظر تیر - نظر احمد پزوه - دستگیری مشروط معتمد دیوان - حکم اعزام معتمد دیوان به تهران - مذاکرات در مجلس شورا - تلگرافی از شیراز - تقی‌زاده علاقمند به والی‌گری فارس - معتمد دیوان و انجمن اسلامی - توقف در خانه‌ی امیرپنجه - معتمد دیوان یکی از نزدیکان ظل‌السلطان - صلح بین معتمد دیوان و فرزندان قوام - معتمد دیوان ایلخانی ایل خمه - قتل معتمد دیوان - آرامگاه معتمد دیوان - بازماندگان معتمد دیوان - بست‌نشینی برادر معتمد دیوان - مخلص کلام.

فهرست منابع و مآخذ..... ۲۶۵

کتاب‌ها - رساله‌های تحصیلی - مقالات - مصاحبه

فهرست تصاویر

- عکس ۱: سه درخت سرخ در گورستان خول (کوار کهنه)..... ۴۹
- عکس ۲: باغ آراین ۵۱
- عکس ۳: محل «مقسم» آب در کوار شیراز ۷۰
- عکس ۴: شکل تقسیم آب در منطقه کوار شیراز ۷۰
- عکس ۵: مقسم بزرگ از سمت شمال ۷۲
- عکس ۶: مقسم بزرگ از سمت جنوب ۷۲
- عکس ۷: نمایی از خاک دشت کوار ۷۵
- عکس ۸: مزرعه نمایشی کشت ذرت ۷۶
- عکس ۹: مجتمع شیر و گوشت فرزیس ۷۷
- عکس ۱۰: مجتمع شیر و گوشت فرزیس ۷۸
- عکس ۱۱: آثار کاخ هخامنشی تل حکوان ۸۱
- عکس ۱۲: گوشه‌ای دیگر از آثار تل حکوان ۸۱
- عکس ۱۳: تل حکوان (با علامت ضربدر مشخص شده است)..... ۸۲
- عکس ۱۴: قطعه‌ی نقش برجسته‌ی سرباز جاریدان عهد هخامنشی که در تپه‌ی حکوان
فرمشکان کشف گردیده است. متأسفانه این اثر در حال حاضر در این تپه
وجود ندارد. (برگرفته از: مصطفوی، ۱۳۴۳، ص ۲۷۱)..... ۸۲

- عکس ۱۵: مجسمه‌ی شکسته‌ی شیر سنگی عهد هخامنشی به طول ۷۴ و بلندی ۴۷ سانتی متر که نزدیک امامزاده‌ی مجاور آبادی هورمایی در فرمشکان بود و در سال ۱۳۳۸ به موزه‌ی پارس شیراز برده شد. (برگرفته از: مصطفوی، ۱۳۴۳، ص ۲۷۱) ۸۳
- عکس ۱۶: بند بهمن ۸۶
- عکس ۱۷: بند بهمن ۸۶
- عکس ۱۸: بند بهمن (راقم میرزا آقای فرصت حسینی شیرازی) ۸۸
- عکس ۱۹: پل ساسانی کوار (برگرفته از: مخلص، ۱۳۷۹، ص ۳۱۹) ۸۹
- عکس ۲۰: قسمتی از پل ساسانی کوار بر روی رودخانه‌ی کوار (قره‌قاج) ۸۹
- عکس ۲۱: پل ساسانی کوار ۹۰
- عکس ۲۲: مظهر چشمه‌ی شاه‌بهرامی ۹۱
- عکس ۲۳: گور بهمن ۹۲
- عکس ۲۴: نمایی دیگر از گور بهمن ۹۳
- عکس ۲۵: وسط گور بهمن را در پنج سال گذشته با لودر و بولدزر خالی کرده‌اند ۹۳
- عکس ۲۶: تابلویی در سال ۱۳۸۳ سازمان میراث فرهنگی در کنار گور بهمن نصب کرده است. که متن آن چنین است: گور بهمن به صورت توده‌ی انباشته‌ای از سنگ لاشه است و احتمالاً از قبرهای دوره ساسانی است. این اثر در تاریخ ۷۹/۱۲/۲۵ به شماره ۳۴۲۹ در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده و تحت حفاظت اداره کل میراث فرهنگی فارس قرار دارد. هر گونه دخل و تصرف یا تخریب در آن به موجب ماده ۵۶۴ قانون مجازات اسلامی پیگرد قانونی خواهد داشت. ۹۴
- عکس ۲۷: گور بهمن از زاویه‌ای دیگر ۹۴
- عکس ۲۸: پل صفوی کوار ۹۵
- عکس ۲۹: پلان کاروانسرای کوار (برگرفته از: کامیوکا، کوچی، ص ۳۶) ۹۶
- عکس ۳۰: نوگ ماندگاری (جاده، قسمتی از آن را تخریب کرده است) ۹۸

- عکس ۳۱: نمای تنگ و دره نه قلات و محل قلعه قلات (قباد). (در عکس محل آثار
قلعه قلات را با ضربدر مشخص کرده‌ایم) (عکس از: صداقت کیش، تاریخ
عکس برداری: یکشنبه ۱۵ آبان ۱۳۸۴) ۱۰۰
- عکس ۳۲: برجکاد صخره بلند غیر قابل دسترس، قلعه‌ی قلات (قباد) قرار داشته است ۱۰۰
- عکس ۳۳: در این تصویر که از پائین صخره بلند گرفته شده آثار یک دیوار سنگچین افقی
طولانی و یک دیوار عمود بر آن دیده می‌شود که اولی را با علامت در
ضربدر و دومی را با یک ضربدر مشخص کرده‌ایم. ۱۰۱
- عکس ۳۴: یکی از سنگرها ۱۰۱
- عکس ۳۵: غار خشمه‌ی غلات با حوضچه‌ی آن ۱۰۲
- عکس ۳۶: انتهای غار خشمه‌ی قلات ۱۰۳
- عکس ۳۷: خمره‌های ردیف اول ۱۰۳
- عکس ۳۸: خمره‌های ردیف دوم (۱) ۱۰۴
- عکس ۳۹: خمره‌های ردیف دوم (۲) ۱۰۴
- عکس ۴۰: خمره‌های ردیف دوم (۳) ۱۰۵
- عکس ۴۱: در این تصویر، شیار در سمت راست خمره‌ی سفالی که سرزیر آب را به
خمره‌ی دیگر منتقل می‌کند، دیده می‌شود. ۱۰۵
- عکس ۴۲: نسایی دیگر از صخره بلند بر سطح کوه (محل چاه در پائین صخره با ضربدر
و سهم مشخص کرده‌ایم) ۱۰۶
- عکس ۴۳: چاه دهانه چاه در شیب کوه واقع شده و در لبه آن علف سبز شده است) .. ۱۰۶
- عکس ۴۴: غار ورودی تونل ۳۰ پله‌ای ۱۰۷
- عکس ۴۵: داخل تونل ۳۰ پله‌ای ۱۰۸
- عکس ۴۶: ورودی تونل ۲۵ پله‌ای ۱۰۸
- عکس ۴۷: پس از گذر از تونل ۲۵ پله‌ای بایستی از این قسمت وارد سطح چکاد صخره
شد (عکس از روی صخره گرفته شده است) ۱۰۹
- عکس ۴۸: فضای روی صخره ۱۰۹
- عکس ۴۹: فضای روی صخره با پرشش گیاهی و آثار و بقایای ساختمانی ۱۱۰

- عکس ۵۰: حجاری‌های دایره‌ای (۱) ۱۱۱
- عکس ۵۱: حجاری دایره‌ای (۲) ۱۱۱
- عکس ۵۲: حجاری نامنظم ۱۱۲
- عکس ۵۳: نحوه‌ی قرار گرفتن برکه‌ها (ترسیم از خانم افروز طباطبایی) ۱۱۳
- عکس ۵۴: پلان برکه‌ها (۱) ۱۱۳
- عکس ۵۵: پلان برکه‌ها (۲) ۱۱۳
- عکس ۵۶: ساختمان‌های تخریب شده ۱۱۴
- عکس ۵۷: ساختمان‌های تخریب شده ۱۱۵
- عکس ۵۸: ساختمان‌های تخریب شده ۱۱۵
- عکس ۵۹: قسمت باقیمانده دیوار دور صخره ۱۱۶
- عکس ۶۰: ساروج زیاد به عنوان ملات در ساختمان‌های قلعه‌ی قلات (قباد) ۱۱۶
- عکس ۶۱: برکه‌ی مستطیل شکل ۱۱۷
- عکس ۶۲: برکه‌ی مستطیل شکل ۱۱۷
- عکس ۶۳: برکه‌ی مستطیل شکل ۱۱۸
- عکس ۶۴: برکه‌ی مستطیل شکل ۱۱۸
- عکس ۶۵: سقف پنج برکه‌ی مستطیل شکل فرو ریخته است ۱۱۹
- عکس ۶۶: برکه دایره‌ای شکل ۱۱۹
- عکس ۶۷: دو نما از برکه دایره‌ای شکل که تنها برکه سقف دار است ۱۲۰
- عکس ۶۸: یک نمونه حوض برکه‌ی مستطیلی شکل ۱۲۰
- عکس ۶۹: حوض مستطیل برکه دایره‌ای شکل ۱۲۱
- عکس ۷۰: مشخص است که تعداد حوض‌ها بیشتر از تعداد برکه‌ها بوده است ۱۲۱
- عکس ۷۱: بقعه‌ی سیداحمد ۱۲۳
- عکس ۷۲: بقعه‌ی شاهزاده ابوالقاسم ۱۲۴
- عکس ۷۳: بقعه شاه غیب ۱۲۵
- عکس ۷۴: بقعه‌ی امامزاده سیدمحمد ۱۲۵
- عکس ۷۵: بقعه‌ی شاه ولید ۱۲۶

- عکس ۷۶: بقعه‌ی شاه ابوالخیر (اسحاق) ۱۲۷
- عکس ۷۷: بقعه‌ی امام ضامن در حال ساخت (تاریخ عکس برداری: ۱۳۸۳) ۱۲۷
- عکس ۷۸: یاد بود برگشت حجج کوار از مکه - خرداد ۱۳۳۹ (از راست به چپ ۱. حاج قنبر شادمان زیج‌ردي ۲. حاج محمد حسن غرضی قلعه‌میرزایی ۳. حاج کاکاخان بامداد نوروزانی) ۱۴۰
- عکس ۷۹: محدوده‌ی قانونی شهر کوار در سال ۱۳۷۹ (برگرفته از امور ساختمانی شهر داری کوار) ۱۴۳
- عکس ۸۰: مسجد علی بن ابیطالب (ع) ۱۴۴
- عکس ۸۱: انوار دانش آموزان بسیجی دبیرستان شهدای خیبر کوار - ۱۳۶۵ ۱۴۵
- عکس ۸۲: بنساختاری کوار ۱۴۷
- عکس ۸۳: ساختمان جدید اداره‌ی آموزش و پرورش کوار ۱۴۹
- عکس ۸۴: آموزشگاه شبانه‌روزی نسیمی دولتی محدث ۱۵۰
- عکس ۸۵: دانشکده بهداشت کوار ۱۵۲
- عکس ۸۶: حفر چاه آب آشامیدنی کوار ۱۵۵
- عکس ۸۷: کارخانه‌ی قند کوار ۱۵۹
- عکس ۸۸: کارخانه‌ی قند کوار از نمایی دیگر ۱۵۹
- عکس ۸۹: شهر کوار در نقشه‌ی «دریای فارس و نواح آن» در سال ۳۶۵ هـ.ق. (برگرفته از: جیهانی، ص. ۲۵) ۱۷۱
- عکس ۹۰: شهر کوار در «نقشه‌ی فارس (متن عربی)» از سال ۳۶۷ هـ.ق. (برگرفته از: ابن حوقل، برابر ص. ۳۲) ۱۷۳
- عکس ۹۱: میدان شهدا ۱۸۸
- عکس ۹۲: نقشه‌ی موقعیت کوار، فیروزآباد و فیر و کارزین - مقیاس ۱:۱۰۰۰۰۰ ۱۹۲
- (برگرفته از: اطلس راه‌های ایران، گیتاشناسی، ج ۲، ۱۳۸۳) ۱۹۴
- عکس ۹۳: راه شیراز - فیروزآباد (به نقل از: کامیوکا، کوچی، ۱۹۹۸، ص ۳۵) برگردان از انگلیسی به فارسی توسط دکتر جمشید صداقت‌کیش ۲۰۲

- عکس ۹۴: معتمد الدیوان در بین بزرگان شیراز. (حدود سال ۱۳۱۸ هـ. ق.) (برگرفته از: صانع، ۱۳۶۹، ص ۱۸) ۲۱۷
- عکس ۹۵: پیش نویس تلگراف رمز وزیر مخصوص به عین الدوله (تلگراف شماره ی ۷۹) (برگرفته از: قائم مقامی، ۱۳۵۹، ص ۸۳) ۲۲۹
- عکس ۹۶: دو عکس از چهره ی معتمدالدیوان ۲۳۵
- عکس ۹۷: گروهی از علما و رجال فارس (برگرفته از: سعیدی سیرجانی، ۱۳۶۱، روبه روی ۷۱۸) ۲۳۷
- عکس ۹۸: نعمت الله بروجردی (برگرفته از: براون، ص ۷۴۱) ۲۳۹
- عکس ۹۹: محمدرضا خان قوام الملک ۲۴۰
- عکس ۱۰۰: معتمد دیوان (برگرفته از: براون، ۱۳۳۸، ص ۷۴۲) ۲۴۵
- عکس ۱۰۱: میرزا قاسم خان آصف الملک، برادر معتمد دیوان ۲۵۹
- عکس ۱۰۲: معتمد دیوان در بین بزرگان شیراز (۱۳۱۸ هـ. ق.) (برگرفته از: صانع، ۱۳۶۹، ص ۷۷) ۲۶۰
- عکس ۱۰۳: بارگاه علی بن حمزه (ع) (معتمد دیوان در صحن مطهر این بارگاه دفن شده است) ۲۶۱

فهرست جداول

- جدول ۱: تعداد آبادی های بخش کوار ۳۲
- جدول ۲: جمعیت دهستان کوار در سال های مختلف ۳۴
- جدول ۳: توزیع و پراکندگی جمعیت دو بخش کوار در سال ۱۳۷۰ ۳۵
- جدول ۴: گزارش جهاد کشاورزی در سال ۱۳۶۱ ۳۹
- جدول ۵: اطلاعات بخش کوار بر اساس سرشماری سال ۱۳۷۵ ۴۰
- جدول ۶: تعداد آبادی های دهستان کوار بر اساس سرشماری سال ۱۳۴۵ ۶۰
- جدول ۷: وضع تأمین آب دشت کوار در سال ۱۳۶۹ ۶۲
- جدول ۸: وضع تأمین آب دشت کوار در سال ۱۳۷۹ ۶۳
- جدول ۹: نتایج آزمایش آب دشت کوار در سال ۱۳۴۵ ۶۳
- جدول ۱۰: میزان سطح زیر کشت بر حسب هکتار بر اساس منابع تأمین آب در سال ۱۳۷۹ ۷۴
- جدول ۱۱: جمعیت شهر کوار در سال های مختلف ۱۳۳
- جدول ۱۲: خانوارهای مهاجر به شهر کوار ۱۳۳
- جدول ۱۳: فرم زبانشناسی مردم کوار (۱) ۱۳۵
- جدول ۱۴: فرم زبانشناسی مردم کوار (۲) ۱۳۹
- جدول ۱۵: اطلاعات نهضت سوادآموزی در کوار ۱۵۱
- جدول ۱۶: آمار انشعاب برق شهر کوار در سال های مختلف ۱۵۳

- جدول ۱۷: آمار تعداد مشترک شهر کوار در سال های مختلف ۱۵۴
- جدول ۱۸: وضعیت فعالیت کارخانه قند پارس در سال ۱۳۷۹ ۱۵۸
- جدول ۱۹: آمار جمعیتی کوار در سال ۱۳۴۵ ۱۸۶
- جدول ۲۰: سیاحانی که از کوار گذشته اند ۲۰۳

www.ketab.ir

فهرست شکل ها و نقشه ها

- شکل ۱: محدوده بخش کوار ۳۲
- شکل ۲: جدول و نمودار تغییرات درجه حرارت در ایستگاه ۲ کارخانه قند پارس، کوار ۳۴
- شکل ۳: نقشه استان فارس ۴۴
- شکل ۴: موقعیت بخش کوار در شهرستان شیراز ۴۴
- شکل ۵: نقشه بخش کوار ۴۵
- شکل ۶: نقشه کوار ۴۶
- شکل ۷: دشت کوار و بلوک خواجه ای شهرستان فیروز آباد ۴۷
- شکل ۸: شجره میرزا حسین خان کواری (معمد دیوان) ۲۶۴

فهرست آواها

ʃ	ش	a	آ
s	س	ɑ	اَ
a	ع	o	اُ
q	غ - ق	e	اِ
k	ک	b	ب
g	گ	p	پ
l	ل	t	ت - ط
m	م	s	ث - س - ص
n	ن	j	ج
v	و (مانند وِسمه)	ç	چ
w	و (مانند او = آیه OW)	h	ح - ه
y	ی (اول کلمه)	x	خ
i	ی (آخر کلمه)	d	د
ʔ	همزه	z	ذ - ز - ض - ظ
	تشدید = تکرار همان حرف	ʒ	ژ
		3	